

58. ՄԱՐԴԸ ՆԱՄԱՐԴ Ա

Ժամանակով էղել ա մի շատ թամբալ մարդ, անունը՝ Գյուլար: Էս Գյուլարը ոչ աշխատում էր, ոչ էլ մարդամեջ էր էթում, կնգա կողից չէր հեռանում: Կասկածում էր, որ կնիկը բողբոջուն կանի: Ունեղճ կնիկն էր աշխատում, էրեխեքին պահում: Ինչքան կնիկը մարդին նախատում էր, որ թամբալ ես, չես աշխատում, էրեխեքը անոթի են, ոտաբորբիկ, մարդի վրեն չէր ազդում, կնգա ասածը բանի տեղ չէր դնում, հըլա մե բան էլ նախատում էր՝ էթամ, որ բողբոջո՞ւն անես, չեմ էթա:

—Ա՛յ մարդ, գնա գոնե մեչից մի շալակ փե՛տ բեր, վառենք, էրեխեքը մրսում են: Վառենք, մե քիչ վոփկ էփենք, էրեխեքը անոթի են, մեղք են:

—Էրեխեքը, հա էրեխեքը, բա ես անոթի չեմ, դու ընձի չո՞ւն ես հաշվում: Քեզի կնիկ ասողի...

—Ա՛յ մարդ, բեր էփենք, դու էլ կուտես, հո առանց քեզ չենք ուտի:

—Լա՛վ, որ էդքան զահլա ես տանում, կէթամ:

Գյուլարը վերցուց մեչոքը, թոկը, գնաց մեչեն փետի: Դես-դեն ման էկավ, չոր փետ չըգտավ: Հետն էլ տապոր չէր տարե, որ ճյուղ կտրա: Տեսավ, որ ժամանակն անցնում ա, օրն ավելի ա ցրտում, չոր խոտ-մոտ, տերև հավաքեց, լցեց մեչոքը, թոկով շալակեց, բռնեց տան ճամբան: Դու մի ասա, էս խոտերի մեջ մե օձ էր քնե: Որ տեղը խախտվավ, օձը ցուրտ զգաց, արթնացավ, գլուխը մեչոկից հանեց, տեսավ, որ մե մարդ իրեն շալակե, տանում ա: Մեչոքից դուս էկավ, փաթաթվավ էս մարդի վիզը: Էս մարդի ջանը սրսփաց: Մտքի մեջ կնգան էլ, էրեխեքին էլ, իրանն էլ քֆրեց, որ լսաց կնգան, անխելքություն արավ, էկավ մեչեն: Ու մտածում ա, որ կնիկը դաստու հղրկեց, որ օձերը խեղդեն. «Վա՛յ, կնի՛կ, վա՛յ: Մագար դու էդ տեսակ օձ իր, որ էս օյն բերիր գլոխս, գոնե մարդ իրան մահովը մեռնի, օձի կծելով չըմեռնի»:

էս էր մտածում, օձն ասաւ.—Այ մարդ, էգուց-էլօր ձմեռ ա, դու հընչի՞ Էկար, քունս խանգարիր, տունս քանդիր, հիմի ես ի՞նչ անեմ, հո՛ւր էթամ: Ես քեզի վնաս չեմ տվե, չեմ խանգարե, արի ինձ տա՛ր իմ տեղը, ծածկա՛, թող գնա՛, թե չէ կրկծեմ, կըմեռնես:

—Օ՛ձ ախպեր, Աստված էլ գիդա, որ ես դաստու չեմ արել էդ բանը, տունը ցուրտ էր, էրեխեքն անոթի են, ասի՝ քիչ փետ-մետ տանեմ, վառենք: Փետ չըգտա, տապոր էլ չունի, էս խոտը հավաքեցի, որ տանեմ: Խղճա՛ էրեխեքիս, դու էլ էրեխի տեր ես: Իմ մահից հետո էրեխեքս սովից ու ցրտից կըմեռնեն: Վերև՝ Աստված, ներքևը՝ դու, վզիցս իջի՛ր, մտի՛ մեշոքը, ես քեզի տանեմ քո տեղը:

—Դու մե քասա վոփկի համար իմ տունը քանդեցիր, հիմի էլ չես ուզում չինել, դե աղո՛թք արա, «Հայր մեր» ասա, որ բոգիցդ բռնում եմ: Առաջ դու մեռի՛, հետո ես իմ հաշիվը կիմանամ:

—Օ՛ձ, օրենք ու արդարություն կա, քննիչ ու դատաստան կա, թո գործը քննեն, դատեն: Դու քո գլխու իրավունք չունես մարդ սպանել: Եթե դատաստանը որոշի, որ ես օձի կծելով մեռնեմ, էն ժամանակ դահիճի դերը դո՛ւ կատարա: Վզիցս իջի, էթանք վկա բերենք, էն ժամանակ, թող հենց էդ վկան էլ դատա:

—Լա՛ւ, համաձայն եմ,—ասաւ օձը,—մըսում եմ, դի՛ր ծոցդ, մեշու տաքանամ:

—Ձէ՛, տաքացար՝ կրկծես:

—Լա՛ւ, էսենց էթանք:

—Ձէ՛, վզիցս իջի կամ մտի մեշոքը կամ կծկվի մեշոքի վրեն, էթանք:

Օձը կծիկ դարձաւ, նստաւ մեշոքի վրեն, գացին: Մե քիչ էն յանը մե կով էր արածում, գացին կովի մոտը, իրանց բողոքն արեցին:

—Այ կով,—ասաւ Գյուլարը,—մեամիտ խոտ հավաքեցի, հիմի օձը ուզում ա կծի, դա՛տ արա:

—Այ կով, աշուն ա, ցուրտ ա, էս մարդին էլ վնաս չեմ տվե, հիմի տունս քանդեր ա, մնացեր եմ անտուն, դա՛տ արա:

Կովը էրկուսին էլ լսաց, մտածեց ու ասաւ.

—Օ՛ձ, մարդը նամարդ ա, լավություն ասած բանը չի հասկանում: Օրինակ բերեմ իմ վրա: Կաթ եմ տալում, էրեխեքը խմում են, վիզները հաստացնում, էլի լավությունս չեն գնահատում: Էրեզ տերս իմ հորթը աչքիս առաջ մորթեց: Ինձ էլ չեն թողնում, որ իմ մահով մեռնեմ, հետո միսս ուտեն, կաշիս հագնեն: Կաթս պակասեց թե չէ, մորթում են: Ձեն հանելու իրավունք չունենք: Լավ ժամանակն ա, էս մարթին չըհավատաս, կծա՛, սատկացրո՛ւ, որ իմանա՛ ինչ բան ա մահը:

—Լսացի՞ր,—ասավ օձը,—դե «Հայր մերդ» ասա՛, ես Աստու օրենքով եմ էթում, ձեր օրենքը օրենք չի:

—Ձէ՛, —ասավ Գյուլարը,—քո արածը ինքնադատաստան ա, մե վկայով բան դուս չի գա, էթանք էլի վկա գտնենք, գործը թող դուզն էթա, օրենքով ըլնի:

—Լա՛վ,—ասավ օձը,—քո ասածով ըլնի, էթանք:

Գնացին, պատահավ մե թաք ծառ:

Գյուլարն ասավ.—Ա՛յ ծառ, դու Աստու ստեղծածն ես, արդար դա՛տ արա, էս օձը ուզում ա, որ կծա, ընձի սպանա:

—Ի՞նչ ա պատահե, օ՛ձ, ընչի ես սպանում էս մարդուն, քեզ վնաս տվե՞ր ա:

—Ծա՛ռ, էս մարդը մե քասա վոիկ էփելու համար իմ տունը քանդեր ա, շալակե ու տանում ա, հըմի աչուն ա, ես ցրտից կըմենեմ, թող ինքը մենեի, մեղավորն ինքն ա, ես էլ քո թփերի տակ կապրեմ, տենամ ինչ անեմ:

—Դո՞ւզ ա ասում, ա՛յ մարդ, օձի տունը քանդե՞ր ես:

—Ղաստու չեմ քանդե, մեամիտ արեցի, ծա՛ռ: Քո ճղերի սաղաղեն ազատա՛:

—Որ դիմել եք, ես պարտավոր եմ դատ անելու,—ասավ ծառը,—իմ որոշումն էս ա. մարդը նամարդ ա, չի կարելի հավատ ընծայել, մենք քեզի պտուղ ենք տալում, գալում մեր հովին նստում ես, էլի տապորը վերցնում, գալում մեր արմատից կտրում ես: Օձն արդար ա, ես որոշում եմ, որ օձը քեզ սպանա, մենք էլ, ինքն էլ ազատվենք, լավ ժամանակն ա: Օ՛ձ, կծա՛ էս նամարդին:

—Մա՛րդ, «Հայր մերդ» ասա, բոլ էլավ:

—Ձէ՛, չեմ ասի, գործը օրենքով անենք: Դու որ Աստծուն հավատում ես, Աստված ունես, Աստված իրեքն ա՝ Հայր Աստված, Որդի Աստված, Հոգի Աստված: Վկաներն էլ իրեքն ա պետք, գնանք մե վկա էլ գտնենք:

—Լա՛վ, էթանք,—ասավ օձը:

Գնացին, գնացին, պատահավ մե աղվես: Մարդն իրա բողոքն արավ, օձը՝ իրա:

—Աղվե՛ս,—ասավ մարդը,—թառիս աքլորը վկա, սուտ չեմ ասում, ղաստու չեմ արե:

Աղվեսը, որ աքլորի անունը լսաց, ասավ.—էսօրվա իմ ուժինը վկա, ես արդար դատ կանեմ, հոգի ունեմ Աստուն տալու: Ես էրկուսիդ էլ հավատում եմ, հըմա գործը պարզելու համար հարկավոր ա մե բան ստուգել, հետո վճիռ հանել, որ գործը իրա շարով էթա, օրենքի խախտում չըկատարենք: Ճիշտ ա, ես աղվես եմ, հըմա աղվեսային օրենք էլ կա: Էդ օրենքը սուրբ ա: Օ՛ձ, ես տենում

եմ, որ երկարութիւնը գյազ ու կես ա, մեշոքը մե գյազ էլ չըկա, դու ո՞նց ես տեղավորել էս մեշոքի մեջ, հավատալս չի գալում:

—Ես կտոտվեմ, քներ ի, դատավո՛ր աղվես:

—Ձեմ հավատա, մինչև աչքովս չըտենամ: Մտի՛ մեշոքը, ես տենամ, որ արդար դատ անեմ:

Օձը մտավ մեշոքը, աղվեսն ասավ.—Դե կտոտվի՛, տենամ՝ ո՞նց ես կտոտվում:

Օձը կտոտվավ, աղվեսը մարդին աչքով արավ, որ փետը վերցնա: Մարդը փետը վերցրեց:

Աղվեսն ասավ.—Էլ ի՞նչ ես կայնե, մեշոքի բերանը կապա՛, օձի գլոխը ջարդա՛:

Գյուլաբը տվեց, տվեց, օձին սպանեց:

Աղվեսն ասավ.—Կյանքդ ազատեցի, ես էլ սոված սպասում եմ, գնա խոստացածդ աքլորը բե՛ր, որ ուժին անեմ, հանգիստ քնեմ: Թե որ չըբերես, վա՛յ քեզ:

—Բերեմ, բերեմ, աղվե՛ս աղբեր, քո լավության տակից դուս գամ: Գնա նստի՛ այ էն ծառի տակը:

Գյուլաբը էկավ ու մտածում ա. «Աղվեսից ազատվելը դժվար ա, մե փորձանք կըբերա գլխիս, մեզ էլ աքլոր չըկա, ի՞նչ անեմ»: Էս մտքի հետ էր, մեկ էլ տեսավ մե որսորդ ա գալում:

Որսորդը հացրեց.—Էդ կողմերում աղվես-մաղվես չըտեսա՞ր:

—Տեսա, որսո՛րդ աղբեր, այ էն ծառի տակ մի աղվես քնուկ ա, էս չլակս խանգարեց, որ բռնեմ, գնա սպանա՛: Հըմա չասես, որ ես եմ տեղն ասել, ամոթ ա, մինչև հիմա նամարդ եմ ասում, սրանից հետո էլ կասեն՝ մատնիչ ա: Մատնիչն էլ լավ բան չի:

Որսորդը գնաց, աղվեսին սպանեց, մորթին հանեց, ջանդակը դեն գցեց ու էկավ: Էս մարդը կայնե, հիշկում էր:

Որ աղվեսի մորթին տեսավ, ասավ.—Փառքդ շատ ըլնի, Աստ-վա՛ծ, բոլոր փորձանքներից ազատվա: Լավ ա՛ կովին ու ծառին աղվեսի խելք չես տվե, թե չէ գործս վատ կըվերջանար: